

ENKELE AANTEEKENINGEN NAAR AANLEIDING
VAN HET VERSLAG VAN DEN DIENST VAN HET
BOSCHWEZEN IN NEDERLANDSCH INDIE
OVER HET JAAR 1928,
door F. W. SNEPVANGERS.

Het verslag werd kort geleden hier te lande ontvangen en het late verschijnen moet in hoofdzaak worden toegeschreven aan de ingrijpende veranderingen, die plaats hebben gehad met de inwendige organisatie van genoemden dienst. Deze betreffen de splitsing in vijf groote onderdeelen, die elk onder een eigen dienstvakhoofd staan en wel: 1. djatibedrijf, 2. dienst der wildhoutbosschen op Java en Madoera, 3. dienst der bosschen in de Buitengewesten, 4. dienst der boschrichting, 5. boschbouwproefstation. De hoofden der onderdeelen staan alle rechtstreeks onder den hoofdinspecteur, hoofd van den dienst van het boschwezen in Nederlandsch Indië. Deze hoofden der onderdeelen zijn belast met de rechtstreeksche leiding van het betreffende onderdeel van den dienst.

Het djatibedrijf is dat onderdeel van den dienst, waarbij de intensiteit van het beheer het verst is voortgeschreden. Het omvat in hoofdzaak djatibosch, waarvan de groeiplaats eng begrensd is, namelijk op een deel van Java en tot geen grooter hoogte dan 500 m boven zee. Hierbij is de voortbrenging van djatihout hoofddoel en zijn alle bijkomende factoren van ondergeschikt belang. In bovenstaand verslag over 1928 komt op blz. 13 het volgende voor:

„Uitbreiding der djatibosschen is wenschelijk, vooral in „West-Java, waar bosschen, die dit in de tropen meest algemeen bruikbare hout produceeren, zoo goed als niet voorkomen. Door de volstrekt niet abnormaal te achten oeconomische ontwikkeling van Java in de laatste jaren, blijkt „de consumptie van djatihout zoodanig toe te nemen, dat „het niet uitgesloten geacht moet worden, dat reeds in de „naaste toekomst de behoefte grooter zal zijn dan de mogelijke productie. En voor vele doeleinden zal het djatihout „niet gemakkelijk vervangen kunnen worden door hout uit „de Buitengewesten, mede door de relatief hooge prijzen, „die voor laatstgenoemd hout moeten worden gevraagd in „verband met de exploitatiekosten daarvan”.

Bij de bespreking der boschoppervlakte, die tot het djatiboschbedrijf behoort, wordt vermeld, dat die oppervlakte werd uitgebreid bij de vorming der opperhoutvesterij Kadipaten (West Java) met ruim 300 ha wildhoutboschreserve en 1400 ha vrij staatsdomein. In Pasoeroean (Oost Java) en in Besoeeki (Oost Java) werden achtereenvolgens 300 ha en ruim 300 ha vrij staatsdomein bij bedoelde boschoppervlakte gevoegd.

Hierbij wordt aangeteekend, dat de wildhoutboschreserve terreinen zijn, welke van overheidswege zijn aangewezen, om blijvend met bosch begroeid te zijn en wel in hoofdzaak als schermbosch, hetzij voor de regelmatige watervoorziening der in de vlakte gelegen bouwvelden, hetzij ter voorkoming van sterke afspoeling van terreinen, waardoor het overstromingsgevaar grooter wordt, en vruchtbare gronden in de vlakte met steenen en zand kunnen worden bedekt. Het spreekt van zelf, dat dergelijke bosschen tevens houtopbrengsten en boschprodukten kunnen leveren, maar deze omstandigheid is eerst in de tweede plaats van belang. De wildhoutboschreserve omvat in den regel minder toegankelijke terreinen en waar deze toevalligerwijze aansluiten bij de djatibosschen, kunnen de omstandigheden zich dermate gewijzigd hebben, als gevolg van de geleidelijke ontsluiting van de djatibosschen, dat het wenschelijk wordt, om een deel van die wildhoutboschreserve bij het djatibosch te trekken, welke laatste boschbegroeiing dan de functie als schermbosch moet overnemen.

De terreinen behorende tot het vrije Staatsdomein hebben een geheel andere gesteldheid. Deze gronden waren te voren beschikbaar voor den Inlandschen en Europeeschen landbouw, maar werden daartoe niet benut, omdat hunne opbrengst om zeer verschillende redenen niet loonend was. Als regel zijn ze in vroeger tijd in gebruik geweest bij de Inlandsche bevolking en heeft deze die gronden prijs gegeven. Dergelijke minderwaardige gronden, die nog in gebruik zijn bij genoemde bevolking, zal deze in vele gevallen gaarne prijs geven, indien haar daarvoor een betrekkelijk kleine schadeloosstelling wordt betaald en dan gaan die gronden over in vrij Staatsdomein en kunnen als zoodanig bij de djatibosschen worden ingelijfd. Er kunnen zich gevallen voordoen, dat het voor de afronding van bestaande djatibosschen wenschelijk is, om de beschikking te hebben over de aansluitende terreinen en moeten die gronden dan eerst tot het vrije Staatsdomein teruggebracht worden.

Bij de vastlegging der grenzen der djatibosschen zijn in vroeger jaren herhaaldelijk gronden, die niet met bosch begroeid waren, evenals stukken bosch niet begroeid met djati bij het djatibosch ingelijfd en dergelijke terreinen moeten geleidelijk met djati in kultuur worden gebracht. Gedurende

1928 werden in de beheerseenheden Pemalang, Balapoelang en Tjiledoek, alle drie gelegen in West Java, 1300 ha van zulke terreinen behandeld. Deze kultures zullen over een tiental jaren met hun dunningsopbrengsten belangrijk gaan bijdragen in de bevrediging van de houtbehoefte der betreffende streek.

Verdere uitbreiding van het djatiboschgebied is in voorbereiding en al is dat gebied, dat einde 1918 een oppervlakte van rond 727.000 ha had, toegenomen tot rond 768.000 ha op het einde van 1928, zoo wordt verwacht, dat gedurende de komende 10 jaar het djatiboschgebied 800.000 ha aan oppervlakte zal overschrijden. Wel moet er rekening mee worden gehouden, dat bij het ontwerpen van irrigatieplannen bosschen behorende bij het djatibedrijf binnen het irrigatiegebied zullen vallen en dat ook in enkele andere gevallen zulke bosschen een andere bestemming kunnen krijgen. Alsdan moet nagegaan worden of er in de betrokken streek andere terreinen zijn, die in aanmerking kunnen komen, om bij het djatiboschbedrijf te worden getrokken. Volgens het jaarverslag 1928 is het voor Zuid-Banjoewangi (Oost Java) thans reeds duidelijk, „dat bij den geweldigen „oconomischen opbloei van dit deel van het Gouvernement „Oost Java, wellicht reeds binnen het eerstvolgende decennium aldaar groot gebrek aan hout zal ontstaan“.

Dat zulke verschuivingen in het gebruik van den grond nog mogelijk zijn, wijst er op dat de meest economische verdeling van de gronden op Java en Madoera nog niet beëindigd is. Maar in Nederland schijnt dat evēnmin het geval te zijn. Een ander punt verdient hier vermelding. Er wordt gevreesd voor een houtgebrek op Java en wijst zulks er op dat vorige geslachten roekeloos met het bosch zijn omgegaan en het komende geslacht maatregelen zal moeten nemen, om in dit houtgebrek te voorzien. Dit kan eensdeels plaats hebben door maatregelen, die tot doel hebben het houtverbruik te verminderen, en anderdeels door de bemoeienis van den dienst van het boschwezen uit te breiden, waardoor er meer hout kan worden voortgebracht. Een uitspraak ter zake zal de toekomst moeten brengen.

Op blz. 38/39 van het verslag wordt vermeld: „Hoewel „dus in de laatste jaren de betere afvoergelegenheid en de „grootere vraag naar brandhout stimulerend op de productie daarvan gewerkt moeten hebben, wordt toch relatief „veel minder brandhout aangemaakt. Door zuiniger bekapping is dus in de laatste jaren een grooter percentage van „het ruwe hout als timmerhout gewonnen“.

Deze uitspraak wordt toegelicht door voor het djatihout de verhouding te vermelden tusschen het aantal m³ djatitimmerhout en het aantal sm djatibrandhout. Voor de tijd-

vakken 1919/1923 en 1924/1928 werden op 1 m³ djatitimmerhout achtereenvolgens verkregen 5.72 sm en 4.03 sm djati-brandhout.

Ook de totale hoeveelheid geoogst hout nam belangrijk toe en wanneer men 1 sm brandhout gelijk aan $\frac{1}{2}$ m³ hout neemt, dan bedroeg in genoemde jaren de produktie van djatihout en ander hout met inbegrip van het dunningshout 3.839.000 m³ en 4.675.000 m³ hetgeen overeenkomt met een gemiddelde jaarlijksche opbrengst van 1.04 m³ en 1.22 m³ per ha en zeer waarschijnlijk zal deze hoeveelheid per ha nog kunnen stijgen. Stelt men den reductiefaktor van het brandhout op 0.7, dan is de opbrengst 1.35 m³ en 1.54 m³ per ha geweest.

Ten aanzien van de boschbranden wordt vermeld, dat in de tijdvakken 1919/1923 en 1924/1928 achtereenvolgens per jaar 4.72% en 3.84% der bosschen behoorende tot het djatibedrijf verbrandden en dat de gemiddelde kosten van bestrijding per ha in genoemde perioden 35 cent en 17 cent bedroegen. Hierbij wordt aangeteekend, dat deze branden als regel bladbranden zijn, waardoor het humusdek en de ondergroei verloren gaan. Door een behoorlijke brandbescherming wordt de ondergroei sterk bevorderd en daardoor wordt weer het brandgevaar geringer, terwijl bij een uitgebroken brand deze niet zoo snel om zich heen kan grijpen en daardoor het blusschen gemakkelijker wordt. Van veel belang voor de vermindering van het brandgevaar is het voorkomen van enkele regenbuien in het droge jaargetijde. Zoo was het jaar 1920 in dit opzicht zeer gunstig, toen slechts 1.1 % der oppervlakte verbrandde en was het jaar 1925 zeer ongunstig, toen de brandoppervlakte 10.3 % van het areaal besloeg. Toen de omstreeks het jaar 1900 brandde als regel ieder jaar de geheele djatiboschoppervlakte af, zoodat daarin reeds een aanmerkelijke verbetering is gekomen.

In vroeger tijd werd aan de djatibosschen veel kwaad gedaan door de doorlopende veeweide, die daarin plaats had en ten aanzien van deze beschadiging wordt in verschillende beheerseenheden de toestand gunstig genoemd en in enkele andere komt geen veeweide meer voor. Het weiden van vee werd in vroeger tijd vrijelijk toegestaan en was eenigszins een gebruiksrecht geworden. Niettegenstaande aan het weiden in de bosschen nadeelen voor het vee verboden waren, voornamelijk onvoldoende voeding, meer ziektegevaar en niet gekontroleerde voortteeling, moest de bevolking zich eerst aanpassen aan de stalvoeding voor het vee en zulks eischt een tijdsverloop van meerdere jaren.

Dat overigens de toestand der bosschen plaatselijk minder gunstig kan zijn, vermeldt het jaarverslag, waar voor de in 1928 gevormde opperhoutvesterij Kadipaten (West Java)

gezegd wordt: „dat de toestand in alle opzichten ongunstig „is door diefstal, brand, veeweide en onbetrouwbaar politie- „personeel” en hetzelfde geldt evenzeer voor de aangrenzende nieuwe opperhoutvesterij Tjiledoek en voor het boschdistrikt Oost Toeban (Midden Java). Deze drie beheers-eenheden liggen in een houtarme streek, waar de bevolking veel behoefte aan hout heeft. In het gebied Oost Toeban bestaat een nijpend gebrek aan brandhout voor de kalkbranderijen en de vischkokerijen en moet daarin voorzien worden door aanvoer per eigen railbaan uit de aangrenzende bosschen.

Dat ook de persoonlijke belangen van het dienstpersoneel worden behartigd, leert de mededeeling, dat in Mantingan (Midden Java) ten behoeve van de watervoorziening van het beheers-emplacment een bron met een capaciteit van 8 liter/seconde werd gekapteerd en een waterleiding werd aangelegd naar een tiental dienstwoningen aldaar.

Aan de ontsluiting der djatibosschen wordt nog steeds gewerkt en aangezien het gebleken is, dat onverharde wegen den geregelden afvoer van het hout belemmeren en de aanleg en het onderhoud van behoorlijk verharde wegen on-evenredig hooge kosten meebrengen, is men de laatste 25 jaar meer en meer tot den aanleg van railbanen overgegaan. In hoofdzaak heeft het vervoer langs die railbanen plaats met menschelijke beweegkracht; maar in Tjepoe (Midden Java) worden lokomotieven op de boschbanen gebruikt. Einde 1928 waren reeds 1843 km railbaan in gebruik en in genoemd jaar waren 90 km rails van 9 kg en 10 km van 12 kg per strekkende meter uit Europa betrokken en voor het jaar 1929 zijn 100 km rails van 9 kg en 15 km van 12 kg per strekkende meter besteld.

Toch wordt de aanleg van verharde wegen, zij het ook licht verharde, tegenwoordig zeer wenschelijk geoordeeld in verband met de grootte der beheerseenheden en het gebruik van automobielen door het hogere personeel. In enkele beheerseenheden stelt men zich voorloopig tevreden met de sleuven voor automobielen in den drogen tijd berijdbaar te maken. In andere beheerseenheden worden op de sporen, dan wel over de geheele breedte verhardingen aangebracht.

Om een beeld te geven van de ontwikkeling van het djati-bedrijf worden hier naast elkaar geplaatst de klassentabel uit de jaren 1928 en 1923, onder aanteekening dat de oppervlakte bestemd voor produktie achtereenvolgens 747.552 ha en 730351 ha bedroeg.

	In procenten	
	1928	1923
Leeftijdsklasse I : 1—10 jaar . . .	9.20	8.44
„ II : 11—20 „ . . .	8.37	9.17
„ III : 21—30 „ . . .	7.50	5.67
„ IV : 31—40 „ . . .	5.01	2.98
„ V : 41—50 „ . . .	3.29	1.36
„ VI : 51—60 „ . . .	2.58	0.68
„ VII : 61—70 „ . . .	2.18	} 0.66
„ VIII : 71—80 „ . . .	1.39	
„ IX : 81—90 „ . . .	1.12	
„ X : 91 en ouder	3.49	
Plantsoenen van andere boomsoorten	0.44	0.23
Open plekken	5.18	} 70.81
Wildhout	6.46	
Overkapbaar	28.94	
Niet leegkapbedrijf	11.21	
Ongeschikt voor djatibedrijf . . .	3.64	
Totaal bestemd voor productie. . .	100.—	100.—

Hieruit valt af te leiden, dat in de afgelopen 5 jaar een betere splitsing heeft plaats gehad der boschgronden, die vroeger niet te rangschikken waren in een der leeftijdsklassen, maar bovendien dat in die jaren verscheidene der oudere djatibossen zijn ondergebracht in de betreffende leeftijdsklassen. Dit heeft plaats gehad door den dienst der boschinrichting, die in genoemd tijdvak een zeer groote oppervlakte djatibosch voor de eerste maal in bewerking nam, benevens verschillende vroeger ingerichte beheerseenheden aan een herziening heeft onderworpen.

De dienst der wildhoutbosschen, die voor Java en Madoera werd ingesteld, gaf in 1928 veel voorbereidende werkzaamheden en daaromtrent zullen eerst in volgende jaarverslagen de uitkomsten der meer intensieve behandeling kunnen blijken. Hier moge alleen het volgende vermeld worden, om aan te geven welke belangen daarbij betrokken zijn.

In 1894 was door den Chef der toenmalige irrigatie-afdeling Madioen op de wenschelijkheid gewezen, om in het bovenstroomgebied van de Madioenrivier de boschreserve ten behoeve van een regelmatige watervoorziening in den drogen tijd aanzienlijk uit te breiden. Het initiatief voor deze verbetering der bebosching is uitgegaan van den toenmaligen resident van Madioen. Door den inspekteur van het boschwezen werd daarop voorgesteld, om het beboschingspercentage aldaar op 15 te brengen, waardoor de bestaande

boschreserve met ongeveer 15.000 ha zou uitgebreid moeten worden. Met het oog op de daaraan verbonden werkzaamheden zou de afkoop van de benodigde bevolkingsgronden over 4 à 5 jaar moeten verdeeld worden. In 1928 werden aldaar aangekocht 2390 ha voor f 27.032.

Voor de uitbreiding der boschreserve Tjilatjap werden 1148 ha ingekocht voor f 12.312.—. Voor 900 ha terrein op den Goenoeng Lasem werd f 27.305.— uitgegeven. In West Preanger werd voor 7.6 ha, waarin de bronnen van de Tjibanten gelegen zijn, f 10.500.— besteed, welke hooge prijs evenredig geacht werd aan: „het van de reserveering te „verwachten hydrologische nut voor de irrigatiewerken in „Bantam”.

De inkomsten van den dienst van het boschwezen in Nederlandsch Indië waren in het verslagjaar 21.512.000 gulden en de uitgaven 14.387.000 gulden, zoodat er een voordeelig verschil was van 7.125.000 gulden.

De bosschen der Buitengewesten gaven een overschot van 763.000 gulden voor den dienst van het boschwezen. Daarnaast was er nog een saldo van 1.425.000 gulden voor verschillende landschapskassen en plaatselijke kassen. Bovendien wordt uitvoerrecht geheven van verschillende boschprodukten en daarvan wordt de opbrengst geraamd op $1\frac{1}{2}$ miljoen gulden. Als totaal van het overschot uit de bosschen der Buitengewesten kan daarom $3\frac{1}{4}$ miljoen gulden worden aangenomen.

Bovenstaande aantekeningen geven een aanwijzing van de belangrijkheid van het Indische boschwezen. Het is sinds lang niet meer een administreeren en toezicht houden op den oogst uit de bosschen, maar het is de bewaking van verschillende gemeenschapsbelangen geworden, die in de verschillende onderdeelen van den dienst behartiging vindt.